

ареною, інший підкидав у повітря великі гострі ножі та ловив їх за рукоятки, третій тримав на лобі дошку, на якій декілька хлопчаків виконували складні гімнастичні вправи.

Збережені в непорушності стародавні релігійні вірування, древні анімістичні культури обумовили й збереження традиційних ритуальних подань у сучасних циркових виставах, насичених танцями, пластичними діями, піснями, барабанными ритмами маримби й тамтамів. За часів сьогодення традиційні африканські циркові вистави проходять у напівстаціонарних та пересувних цирках-шапіто або на відкритому повітрі, та окрім заявлених у рекламі, й досі нерідко присвячені різним знаковим подіям - збору врожаю, закінченню польових робіт, вдалому полюванню, та навіть примиренню племен або народженню дитини. У африканських народностей, які сповідують мусульманство, також широко розвинений театр маріонеток, що, поряд з вуличними цирковими виставами імпровізаторів-масхарабозів, мистецтвом пантоміми й поданнями масок, є традиційним для багатьох мусульманських країн.

Взимку 2013-2014 року стаціонарні цирки та великі концертні майданчики України відвідав з гастрольми цирк «Фенікс». Представлена програма складалася з номерів кенійських акробатів, які проповзають під вогняними стрілами, розташованими на висоті 20 сантиметрів від землі, шикуються в піраміду заввишки 8 метрів, при цьому одна людина тримає на собі сімох, а також левів на гойдалках, які стрибають через вогняні хула-хупи, вальс дресирувальника з левом. Крім цього, увазі публіки були представлені: гіпноз триметрового алігатора, катання людини на чотириметровому крокодилі, справжня стійка крокодила на хвості, зникнення крокодила в руках дресирувальника, Справжнім успіхом стався виступ північно-африканських повітряних акробатів на полотнах та дійсно гвоздем програми став смертельний номер: голова людини в пащі семиметрового алігатора.

Хочемо зазначити, що гастролі африканської програми містами України організував та провів талановитий продюсер Дмитро Зельцер. В центрі київського Палацу спорту була встановлена спеціальна арена, а інше технічне устаткування вагою в 250 тон було завезене з Франції.

Отже, сучасний африканський цирк являє собою симбіоз різноманітних традицій, ритуалів, артистичної майстерності та сучасності і повністю заслуговує на те, щоб бути представленим на одному рівні з європейською, китайською та канадською цирковими школами.

Література

1. Болашов С. Культура древнього Рима / С. Болашов. – М.: Наука. – Т.1. – 1988. – 436 с.
2. Малая енциклопедія цирку. – М.: Искусство, 1977. – 376 с.
3. Стивенс Р. Джамбо, Африка / Р. Стивенс. – Л.: Наука. – 1991. – 853 с.

УДК 793.32ЛАБАН

Чакава Т. О.

СИСТЕМА АНАЛІЗУ РУХУ РУДОЛЬФА ФОН ЛАБАНА

У статті розглянуто зміст та основні ідеї методу аналізу руху танцівника і педагога Рудольфа фон Лабана. Балетмейстер відмовився від традиційних танцювальних рухів, від провідної ролі музичного акомпанементу, обов'язкової наявності теми і сюжету, головну увагу зосередив на освоєнні пластикою тіла оточуючого простору.

В статті аналізуються чотири рухові параметри, за якими здійснюється рух - час, простір, динаміка і потік. Лабан визначив основні фактори, що характеризують зміни даних форм: розмірність, наближеність, площини, центральний / периферійний напрям, спрямованість простору. У розробленій системі аналізу танцювального руху основну роль відіграють поняття система зусиль-форм та кінесфери.

Ключові слова: Рудольф фон Лабан, система «зусиль-форм», кінесфера, простір, час, вага, потік, динаміка.

The article describes the content and the basic ideas of the movement analysis method of the dancer and teacher Rudolf von Laban. The choreographer abandoned traditional dance movements, from the leading role of the musical accompaniment, the obligatory presence of the themes and plot. Having released from the usual movements, the body should seek their own rhythms in the surrounding area.

Studying human movement, Laban noticed the presence of sustainable architecture in the vertical and horizontal parts of the human skeleton, found three-dimensional supports while carrying the movements by a person in the right way. The article analyzes four motional parameters on which the movement is performed, they are - time, space, dynamics and flow, each of them is a scale with two poles.

Laban identified the main factors that characterize the changing of these forms: dimensionality, proximity, plane, central / peripheral direction, orientation of space. In the developed system of dance movement analysis two concepts play the major role – the system of “efforts-forms” and kinaesphere.

Keywords: *Rudolf von Laban, system of “efforts- forms”, kinesphere, time, space, flow, dynamics.*

“Рух є однією з мов людини, і в такій якості він мусить бути освоєним свідомо. Ми повинні спробувати знайти його правдиву структуру і хореологічний порядок, в якому і через який, рух стає виразним і зрозумілим”.

Рудольф Лабан

Все наше життя відбувається в русі, і поки ми рухаємося - ми існуємо. Кожна людина протягом свого життя прагне пізнати всі її основи і межі. Але, якщо життя є рух, значить, людське життя має і може бути пізнане через рух. Знання процесів, яким підкоряється робота тіла, є основним для розуміння процесу руху, бо саме тілом людина пізнає текстуру і час. Проводячи аналіз рівнів, процесів і цілей руху, ми тим самим всебічно пізнаємо навколишній світ. Завдяки аналізу рухів людина здатна досягнути природу власного буття, взаємин з іншими людьми, досягти згоди з самим собою, зі своїми потребами та бажаннями, зрозуміти своє місце в цьому світі.

Мета даної статті - розкрити зміст системи аналізу руху Рудольфа фон Лабана; завдання - розкрити складові руху за системою Рудольфа фон Лабана, визначити роль хореографа в історії розвитку сучасного мистецтва танцю.

Щоб танець піднявся на рівень інших мистецтв, у ньому повинен відбутися переворот, подібний тому, який на початку ХХ століття стався в образотворчому мистецтві та музиці. Лабан допоміг здійснити цей переворот в хореографічному мистецтві. Найбільш, мабуть, радикальний з усіх піонерів вільного танцю, він відмовився не тільки від традиційних танцювальних па, а й від музичного акомпанементу, теми і сюжету. Він відкрив, що виразність танцю надає простір, а не тіло як таке. Звільнившись від завчених рухів, тіло повинно шукати власні ритми і «впиватися простором».

Рудольф фон Лабан - танцівник, педагог і творець системи аналізу руху. Лабан прагнув до відродження соціальної ролі мистецтва як спільної дії людей; головне місце в цьому він відводив танцю. Справжній новатор і один з перших теоретиків танцю, він виховав талановитих послідовників. Ірмгард Бартенєффе була ученицею і послідовником Рудольфа Лабана, вона розвинула його теорію і вивчала патерни рухів. Вчення Бартенєффе - це основа, базис, фундамент, але не техніка, тому що немає основної мети і певного інструменту; вивчення та дослідження відбувається через рух, імпровізацію, спостереження.

Рух здатний надати людині силу і безстрашність. У цьому Р. Лабан переконався, спостерігаючи за войовничими танцями племен, коли за допомогою танців війни входили в екстаз і підвищували свій рівень агресії. В результаті війни впадали в глибокий гіпнотичний стан і були здатні протистояти будь-якому виду болю без серйозних наслідків. Лабан визначив, що рух безпосередньо впливає на внутрішній стан людини, і те, як людина

рухається, відображає її поточний внутрішній стан. Наприклад, якщо людина рухається повільно і недбало, значить, вона відчуває почуття страху. Однак існує і зворотний зв'язок - внутрішній стан людини можливо змінити, змінивши рух. Якщо невпевнена у собі людина розправить плечі, випрямить поставу і почне рухатися широким кроком, у неї з'явиться впевненість у власних силах.

Вивчаючи рухи людини, Лабан помітив наявність стійкої архітектури у вертикальній і горизонтальній частинах скелета, а також тривимірність опор при вірному виконанні людиною рухів. Він виявив присутність симетричної структури тіла по відношенню до центру голови і тіла: кожен конкретний орган (рот, ніс і т.д.) розташований в центрі, в той час як парні органи розташовані симетрично на кожній зі сторін людського тіла. Збалансована структура забезпечує людському тілу рівновагу.

Лабан поділяв людське тіло на 3 основні частини:

1. Голова - область розташування органів чуття, що відповідає за психологічну та розумову діяльність;

2. Тулуб - важлива частина тіла, в якій відбуваються всі процеси, пов'язані з травленням, очищенням, репродукційна діяльність.

3. Кінцівки (ноги і руки) - частина тіла, головним чином відповідає за рухи і жестикуляцію. Проте переміщення є не єдиною функцією кінцівок. Так, ноги повертають тіло, стрибають, підтримують баланс, переносять вагу. Руки відмахуються, показують, тримають і т.д.

Процес аналізу рухів починається зі з'ясування таких основних моментів:

1. Де відбувається рух;

2. Чому відбувається рух;

3. Як відбувається рух;

4. Які існують обмеження руху.

Виходячи з цього, можна зробити висновок про існування чотирьох рухових параметрів, за якими аналізується рух - час, простір, динаміка і потік. Кожен з параметрів являє собою шкалу з двома полюсами.

Тіло здатне діяти в межах тривимірного простору, названого Лабаном "кінесферою". Це позначає частину простору, яка може бути доступна людині. В межах кінесфери тіло може займати або незначний простір, або розширитися аж до периферії кінесфери. Дані зміни визначають діапазон модифікованих форм, і Лабан визначив основні фактори, що характеризують зміни даних форм:

1. Розмірність - глибина, ширина і висота дають можливість визначення руху, що відбувається вгору-вниз, вправо-вліво або вперед-назад.

2. Наближеність - фактор, що позначає місце, в якому по відношенню до тіла відбувається рух.

3. Площини - Лабан виділив три основних площини: площина паралельно підлозі ("площина столу"), площина паралельно стіні ("площина двері") і вертикально витягнута площина ("площина колеса").

4. Центральний / периферійний напрямок. Розглядається по відношенню до центру - або рух відбувається до тіла, або від тіла.

5. Спрямованість простору. Існує два варіанти - або рух спрямований (виробляється за найкоротшим з шляхів), або ненаправлений (допускається гнучкість і вибирається непрямий шлях).

У розробленій системі основну роль відіграють два поняття - система форм-зусиль і кінесфера. Для вірного уявлення кінесфери Лабан пропонує уявити куб, що охоплює все тіло людини. Цей простір буде особистою зоною людини, як би продовженням його тіла. В рамках даного простору людина робить всі рухи кінцівками, головою і тулубом. Якщо ж в особистий простір людини спробує хто-небудь вторгнутися, це миттєво викличе у неї дискомфорт. Залежно від розмірів виділяються три основних типи кінесфери - мала кінесфера (являє собою коло навколо тіла, діаметром з лікоть), середня кінесфера (діаметром з витягнуту руку людини) і велика кінесфера (діаметром з витягнуту ногу). Слід зазначити, що діаметри даних кінесфер не постійні і залежать від людини і тієї ситуації, в якій вона

знаходиться. Основна мета методу аналізу рухів в роботі з кінесферами - навчити людину використовувати кожен з діаметрів кінесфер залежно від ситуації, що склалася.

Система "зусиль - форм". В системі аналізу рухів Р.Лабана поняття "зусилля" не означає обов'язкову наявність напруженості. Це скоріше означає наявність руху та енергії, яка виражається в русі. При цьому розглядається якість даного руху. Так, одна людина може підняти руку легко і впевнено, а інша - повільно і з напругою. Таким чином, рух у системі Лабана означає динамічні властивості процесу руху і співвідношення чотирьох основних фізичних характеристик енергії: свобода протікання, сила потоку, час протікання і спрямованість потоку. При кожному виборі людини на користь тієї або іншої дії змінюються характеристики енергії, усвідомлює це людина чи ні. Якщо людина привчена до детального самоконтролю, це призведе до уповільнення часу протікання потоку, якщо людина надто самовпевнена, це відіб'ється на силі потоку в бік її збільшення. Навіть найпростіші рухи, такі як хода, складаються з динамічних комбінацій пов'язаного і вільного потоку. Однією з цілей аналізу рухів є усвідомлення особливостей даних характеристик руху і збагачення словника "танцювальних рухів людини". Для цього в процесі аналізу рухів спершу проводиться опрацювання всіх чотирьох параметрів, прикладаються зусилля, після чого дані зусилля розглядаються з урахуванням почуттів і взаємин між ними.

Для аналізу рухів кожна з категорій руху (вага, час, потік, простір) є своєрідною життєвою темою особистості. Простір означає, наскільки значиму роль грає людина в цьому житті, як вона відчуває свій простір і вторгається в простір інших людей. Час - при якому ритмі життя людина відчуває себе більш впевнено, як він може вплинути на існуючий ритм життя. Вага - наскільки добре людина відчуває власну вагу, як вона співвідноситься зі зв'язком із землею і т.д. Потік - наскільки людина може підтримувати певний стиль руху, як може слідувати своїй меті.

Аналіз руху Р. Лабана є вкрай точною, але дуже складною системою, правильне виконання якої вимагає досить тривалого накопичення спеціальних знань і навичок спостереження.

Література

1. Laban, Rudolf & Lawrence, F.C. Laban Lawrence industrial rhythm/and lilt inlabour.– Manchester: Pathon Lawrence& Co, 1942.
2. Laban, Rudolf von; Lawrence, F. C. Effort: economy of human movement /Rudolf von Laban, F. C. Lawrence. – London: Macdonald and Evans, 1947.
3. Laban, Rudolf. Themasteryof movement /Rudolf Laban; witha newpref. By Roland Laban– 4thed. rev. and enlarged /Lisa Ullmann. – Plymouth: Northcote House, 1988 .
4. Laban, Rudolf. Modern Educational Dance/Rudolf Laban. – London: Macdonald and Evans, 1948.

УДК 37.01:001.8]:792.82

Бондур С. О.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «МИСТЕЦТВО БАЛЕТМЕЙСТЕРА-РЕПЕТИТОРА»

Стаття присвячена проблемі взаємодії балетмейстера-репетитора та артистів балету в процесі освоєння хореографічного тексту, створеного балетмейстером-постановником. Аналізуються загальні напрямки роботи балетмейстера-репетитора над різними видами хореографічної форми.

Ключові слова: балетмейстер-репетитор, хореографічний текст, синхронність, хореографічний малюнок, творчий процес.

The article considers the problems of interaction of the ballet master-tutor and Ballet in the process of mastering of the choreographic text generated by the choreographer-Director. Analyses the General directions of the ballet master-tutor on various types of choreographic forms.